ARAŞTIRMA MAKALESİ
Research Article

Yazışma adresi
Correspondence address
Gamze GÜRCAN
TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi,
Tıp Fakültesi,
Psikiyatri Anabilim Dalı
Ankara, Türkiye

ggurcan@tobbetuhastanesi.com.tr

Geliş Tarihi / *Received* **:** 02 Nisan 2025
Kabul Tarihi / *Accepted* **:** 31 Ekim 2025

Bu makalede yapılacak atıf
Cite this article as
Gürcan G.
Ruhsal Durum Değerlendirmesi İçin Üç Kelime Hikâye Oluşturma Projektif Testi'nin Yapısal Belirlemesi ve İlk Bulgular

Akd Tıp D 2026;12: 1-8

Gamze GÜRCAN
TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi,
Tıp Fakültesi,
Psikiyatri Anabilim Dalı
Ankara, Türkiye

Ruhsal Durum Değerlendirmesi İçin Üç Kelime Hikâye Oluşturma Projektif Testi'nin Yapısal Belirlemesi ve İlk Bulgular

Structural Determination and Preliminary Findings of the Three Word Story Making Projective Test for Mental State Assessment

ÖZ

Amaç

Bu çalışma ile üç kelime hikâye oluşturma projektif testin (TOBB ETÜ Gürcan Testi- TEG) yapısının, uygulanma şeklinin, tasarımının belirlenmesi ve kliniğe katkılarının belirlenmesinde yapılacak çalışmalar için bir test kılavuzunun oluşturulması amaçlanmaktadır.

Yöntem

Çalışmada sağlıklı gönüllülerden oluşan 24 üniversite öğrencisi değerlendirilmiştir. Katılımcılara test yönergeye göre uygulandıktan sonra katılımcı formu ve Belirti Tarama Listesi'ni (SCL-90) doldurmaları istenmiştir. Katılımcı formunda yer alan sorularla ilişkili soruların yer aldığı klinisyen formu ise hikâyenin analizi ile uygulayıcı tarafından doldurulmuştur.

Bulgular

Katılımcı ve klinisyen formlarındaki eşlenik soruların tutarlılığına ve likert tipi olan soruların korelasyonuna bakılmış, bütün maddelerde yüksek tutarlılık ve pozitif yönde anlamlı korelasyon saptanmıştır. Hikâyede ilişkili tema saptanan ve saptanmayan katılımcıların SCL-90 alt test indeks puanları kıyaslandığında (somatizasyon, obsesif-kompulsif, kişiler arası duyarlılık, depresyon, anksiyete, öfke-düşmanlık, fobik anksiyete) temanın olduğu grupta alt indeks puanı anlamlı olarak yüksek saptanmıştır.

Sonuç

Kişinin bilinçdışı süreçlerini anlamada, terapi uygulamalarında kullanmada kısıtlı sayıda projektif test bulunmaktadır. Geliştirilen yeni test ile hastayı anlamak ve çalışmalarda uygulanmak için bilimsel uygulamalara testin önemli katkısının olacağı düşünülmektedir. Daha geniş örneklemli çalışmalara, psikopatolojilerle ilişkilendirilmesi için kontrol ve hasta gruplarıyla yapılacak çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Projektif test, Bilinçdışı Süreçler, Ruhsal Değerlendirme

DOI: 10.53394/akd.1668734

Akdeniz Tıp Dergisi Creative Commons Atıf-Gayri Ticari-Aynı Lisansla Paylaş 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

ABSTRACT

Objective

This study aims to establish the structure, application method, and design of the three-word story making projective test (TOBB ETÜ Gürcan Test- TEG) and to determine the test guide for future studies.

Methods

Twenty four healthy volunteer university students were evaluated in the study. After the test was applied to the participants according to the instructions, they were asked to fill out the participant form and the Symptom Checklist (SCL-90). The clinician form, which included questions linked to the questions in the participant form, was filled out by the practitioner with the analysis of the story.

Results

The consistency of the linked questions in the participant and clinician forms and the correlation of the Likert-type questions were examined, and high consistency and positive significant correlation were determined in all items. When the SCL-90 subtest index scores of the participants with and without a related theme in the story were compared (somatization, obsessive-compulsive, interpersonal sensitivity, depression, anxiety, anger-hostility, phobic anxiety), the sub-index score was found to be significantly higher in the group with the theme.

Conclusion

There are a limited number of projective tests for understanding the unconscious processes of the person and for use in therapy applications. It is thought that the test will make a significant contribution to scientific applications in order to understand the patient and to be applied in studies with the newly developed test. Studies with larger samples and studies with control and patient groups are needed to associate it with psychopathologies.

Key Words

Projective Test, Unconscious Processes, Mental Assessment

GİRİŞ

Projektif kişilik testleri psikodinamik modelde öngörülen projeksiyon savunma mekanizmasını temel alan, bireyin ruhsal yapısını ortaya koyan bir değerlendirme yöntemidir. Projektif testlerin amacı, bireye bir uyaran vererek onun içinde bulunduğu ruhsal dünyayı, duygularını, düşüncelerini ve fikirlerini yansıtmasını, farklı araçlarla aktarmasını sağlamaktır. Uyaranlar doğrultusunda aktarılan bilginin, bireyin vereceği tepkilerin kişilerde inhibisyonun kalkmasıyla, bilinçdışı süreçlerden kaynaklanacağı düşünülmektedir (1, 2). Bazı iyi bilinen projektif testler: Çocuklar İçin Algı Testi, Tematik Algı Testi, Rorschach Testi, Louisa Düss Psikanalitik Hikâyeler Testi, Aile Çiz Testi, Goodenough Harris Adam Çizme Testi'dir (2, 3). Bu çalışma bir projektif testin geliştirilmesinin ilk basamağını içermektedir.

Bu çalışmadaki amaç, yeni bir test yöntemi oluşturularak klinikteki uygulanabilirliğini, psikopatolojilerle ilişkiden önce ruhsal özellikleri ne düzeyde yansıttığını, bilinçdışı süreçlerin aktarımını sağlayıp sağlayamadığını saptamaktır. Bu çalışma ile test yönteminin geliştirilmesi ve testin kılavuzunun oluşturulması amaçlanmakta olup, ilerleyen dönemde psikopatolojilere sahip bireyler ve kontrol gruplarıyla yapılacak geçerlilik güvenilirlik çalışmaları için bilimsel ve yöntemsel bir zemin oluşturulması ümit edilmektedir. Bu pilot çalışma ile üç kelime hikâye oluşturma projektif testinin bilinçdışı süreçleri uyararak ruhsal yapıya dair bilgiler sağlayacağı varsayılmaktadır.

GEREÇ ve YÖNTEMLER

Araştırmanın Örneklemi

Çalışmada sağlıklı gönüllülerden oluşan 24 üniversite öğrencisi değerlendirilmiştir. Araştırmanın amacı ve deseni TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'nda değerlendirilmiş ve kurul onayı alınmıştır (Etik Kurul No: BAEK-19. Ocak 2025). Tüm katılımcıların hakları korunmuş ve Helsinki Deklarasyonuna göre prosedürlerden önce bilgilendirilmiş onam alınmıştır, veriler anonim kaydedilmiştir. Testin tasarımı 2022-2024 yılları arasında yapılmış, gönüllülere etik kurul onayı sonrası iki ay içinde uygulanmıştır. Dahil edilme kriterleri çalışmaya katılma konusunda istekli olmaktır. Dışlanma kriterleri ise bilişsel işlevleri, dil yetisini, anlama ve kavrama becerilerini etkileyen bir rahatsızlığın bulunması, çalışmaya katılmada isteksizlik, eksik katılım olması ya da maddi bir çıkar beklentisi içerisinde bulunmaktır.

Testin Geliştirilme Aşamaları

Bir projektif test tasarlamak ve psikometrik araştırmasını yapmak, birçok aşamayı içerir ve bu sürecin planını çalışmanın başında oluşturmak gerekmektedir (4). Bu sürecin basamaklarını açıklayan bir rehberde gerekli olan adımlar:

1. Testin Teorik Çerçevesini Oluşturma

Amaç belirleme: Projektif testler genellikle bilinçdışı süreçleri ortaya çıkarmak için kullanılır. Bu nedenle psikodinamik teorilere dayanan bir çerçeve belirlemek önemlidir.

Hedef kitle: Testin hangi yaş grubuna, cinsiyete, kültürel gruba ya da psikiyatrik duruma yönelik olacağını belirlemek önemlidir. Testimizin öncelikle yetişkin yaş grubuna yönelik tasarlanması amaçlanmıştır.

Hipotez geliştirme: Testin hangi psikolojik süreçleri veya yapılandırmaları ortaya çıkaracağına dair hipotezler geliştirilir.

2. İçerik Geliştirme

Uyarıcı materyallerin tasarımı: Projektif testlerde, katılımcıya belirsiz uyarıcılar sunulur. Bu, Rorschach Testi'nde olduğu gibi mürekkep lekeleri veya Tematik Algı Testi'nde olduğu gibi belirsiz görseller olabilir. Uyarıcıların hedeflediği duygusal ve bilişsel süreçlere hitap etmesi sağlanmalıdır. Testimizde kullanılacak uyarıcılar uygulama başlığında detaylı olarak verilecektir. Testin nasıl uygulanacağının belirlenmesi gereklidir.

3. Pilot Çalışma

Pilot Uygulama: Test, küçük bir örneklem üzerinde denenir. Bu süreçte, maddelerin anlaşılırlığı, talimatların netliği ve katılımcıların tepkileri gözlemlenir.

İçerik Geçerliği: Uzman görüşleri alınarak test maddelerinin amaca uygun olup olmadığı değerlendirilir. Bu aşamada, uyarıcıların hedeflenen psikolojik yapılarla ilişkisi gözden geçirilir.

4. Geçerlik/Güvenirlik Çalışmaları

Güvenirlik Analizi: Testin zaman içinde tutarlı sonuçlar verip vermediği (test-tekrar test güvenirliği) incelenir.

Geçerlik Analizi: Testin, ölçmesi gereken yapıyı ne kadar iyi ölçtüğü incelenir.

5. Testin Uygulanması ve Yorumlanması İçin Rehber Oluşturma

6. Uygulama ve Yaygınlaştırma

Testin Son Hali: Tüm analizler tamamlandıktan sonra, testin son hali oluşturulur. Bu aşamada, test kitapçığı, talimatlar ve yorumlama kriterleri netleştirilir.

Eğitim ve Klinik Kullanım: Testin klinik kullanımı için ruh sağlığı profesyonellerine yönelik eğitimler düzenlenebilir. Testin nasıl uygulanacağı ve sonuçlarının nasıl yorumlanacağı konusunda kılavuzlar oluşturulmalıdır.

7. Sürekli Geliştirme

Revizyon ve İzleme: Testin uygulanması sonrasında, farklı örneklemlerden geri bildirimler alınarak revizyonlar yapılabilir. Ayrıca, testin uzun vadede güvenirlik ve geçerlik çalışmaları düzenli olarak tekrarlanabilir.

Araştırmanın Tasarımı

Üç kelime hikâye oluşturma projektif testinin son uygulanma şekli belirlenene kadar yaklaşık 2 yıl boyunca yöntem küçük grup denemeleri ile gözden geçirilmiş, nitel geribildirimler ile test revize edilip son halini almıştır. Geribildirimler doğrultusunda test yönteminde geliştirilen ya da değiştirilen kurallara, verilen kelimelerin kişinin önünde test boyunca durması, hikâye anlatım süresinin belirli ve sabit olması, süre bitimine kadar (sessizlik olsa dahi) testin erken bitirilmemesi gibi örnekler verilebilir. Bu iki yıllık tasarım sürecinin sonunda testin son hali gönüllü 24 katılımcıya uygulanmıştır.

Kişinin ve klinisyenin doldurduğu formlar oluşturulurken, Aristoteles'in hikâyeleri çözümlerken ele alınabilecek temel bileşenleri projektif teste göre uyarlanmıştır (5, 6). Bu bileşenler:

- **Olay örgüsü ve hikâyedeki detaylar:** Kişi anlatırken sıradan ve az içerikli bir hikâye mi anlatıyor; yoksa detaylı, belirgin bir başlangıç, gelişme ve sonuca sahip, beklenmedik olaylar (peripeteia) ve tanıma anlarına (anagnorisis) mı yer veriyor, bu anlamda değerlendirmesini içerir.
- **Karakterler:** Karakterler, olay örgüsünü hayata geçiren unsurlardır. Aristoteles, karakterlerin ahlaki ya da etik niteliklerine dikkat çeker.
- **Tema:** Hikâyede olumlu, olumsuz temaların varlığının değerlendirilmesini, yine hikâyedeki ana duyguların ne olduğunun belirlenmesini içerir.
- **İlişkiler:** Hikâyede yer alan ilişkilerin olumlu ve olumsuz özelliklerinin belirlenmesi
- **Yer:** Hikâyenin nerede geçtiğinin belirlenmesi
- **Zaman:** Hikâyenin hangi zamanda geçtiğinin belirlenmesi
- **Arınma:** Hikâyeyi anlatan kişinin verdiği duygusal tepkilerin niteliğinin ve niceliğinin gözlenmesini içerir.

Üç Kelime Hikâye Oluşturma Projektif Testin Uygulanışı

Gönüllülere aşağıdaki talimat verilir:

"Size üç kelime belirleyeceğim ve sizden bu kelimelerin içinde geçtiği bir hikâye oluşturmanızı isteyeceğim. Hikâyeniz giriş-gelişme-sonuç bölümlerini içermelidir. Hikâyenizdeki olay örgüsü başlamalı, ilerlemeli ve bir sonuca bağlanmalıdır. Hikâyeyi anlatmak için 5 dakikalık süreniz bulunmaktadır. Duraklamalar yapabilirsiniz, hikâyeye baştan başlamanıza gerek yoktur. Test sırasında hikâyenizi kaydedeceğim."

Türkçe sözlükte (TDK) yer alan kelimelerden (somut-nesne niteliğinde olan) bir kelime havuzu oluşturulmuştur, bu havuzdan üç kelime çekiliş yoluyla seçilmiştir.

Kişi hazır olduğunda (bu sürece kadar kelimeleri sadece uygulayıcı bilmektedir) üç kelime bir kağıda yazılıp kişiye verilir, test boyunca kelimeler kişinin karşısında durur, kişinin kelimeleri öğrendiği anda teste başlanması planlanır. Test sırasında cihaz kullanılarak aynı anda ses yazıya dönüştürülmüştür, böylece ses ya da görüntü alınmayarak kişisel verilerin gizliliği korunmuştur. Testte verilecek uyaranların sabit olmaması nedeniyle aynı kişiye test tekrarı farklı kelimelerle uygulanabilmektedir, kelime havuzundan tekrar çekiliş yapılabilmektedir.

Gereçler

Test uygulandıktan, hikâye yazıya dönüştürüldükten sonra kişinin katılımcı formunu ve SCL-90 ölçeğini doldurulması istenmektedir, klinisyen ise hikâyedeki bilgilerle klinisyen formunu doldurmaktadır. Katılımcı ve klinisyen formlarının eşlenik soruları Tablo I'de gösterilmiştir.

Katılımcı formu: Kişinin ruh haliyle ilgili klinisyen formundaki soruların eşlenik sorularını içermektedir.

Klinisyen formu: Klinisyen tarafından değerlendirilerek hikâyedeki temel bileşenlerin kaydedilmesi amaçlanmaktadır.

Katılımcı ve klinisyen formlarındaki eşlenik sorulara baktığımızda 1, 2, 3 ve dördüncü sorularda her iki formdaki tutarlılığa bakılırken, 5, 6, 7, 8 ve dokuzuncu sorular likert tipi değerlendirilerek her iki formdaki korelasyona bakılmıştır. Sadece klinisyen formunda bulunan onuncu soruda hikâyede yer alan temalar ile SCL-90 alt test indeks puanları karşılaştırılmıştır.

Belirti Tarama Listesi (SCL-90): Ölçek, Derogatis & Cleary (1977) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek; somatizasyon, obsesif-kompulsif, kişiler arası duyarlılık, depresyon, anksiyete, öfke-düşmanlık, fobik anksiyete, paranoid düşünce ve psikotizm boyutları olmak üzere 90 madde ve dokuz boyuttan oluşmaktadır. Ayrıca ölçekten genel bir indeks puanı elde edilebilmekte, bu puan ile hissedilen rahatsızlık düzeyi belirlenebilmektedir. Ölçekteki her bir madde 0 (hiç), 4 (ileri derece) olmak üzere beşli likert tipindedir. Genel Semptom ortalaması ve alt alan değerlendirmeleri puanın soru sayısına bölünmesi ile elde edilir. İndeks puanı 1.0'dan büyükse ruhsal bir problem var, 0.5 –1 arası ise orta düzeyde sorun var, 0.5'den küçükse problem yok şeklinde yorumlanır. Dağ tarafından geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmıştır (7, 8).

İstatistiksel Analiz

Veriler Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) 22.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Tanımlayıcı olarak nicel değişkenler için ortalama±standart sapma ve ortanca (minimum-maksimum), nitel değişkenler için ise kişi sayısı (yüzde) kullanılacaktır. Çalışmada katılımcıların doldurduğu ve klinisyenin hikâyeyi analiz ederek doldurduğu formların eşdeğer soruları arasındaki korelasyon değerlendirilmiştir. Katılımcı ve klinisyen formlarındaki eşlenik sorulara baktığımızda 1, 2, 3 ve dördüncü sorularda her iki formdaki tutarlılığa bakılmaktadır. Birinci soru için aynı şıkkın işaretlenme yüzdesine bakılırken, birden çok şık işaretleme seçeneği olan 2, 3 ve dördüncü sorularda aynı işaretlenen en az bir şıkkın varlığı yeterli kabul edilerek yine eş işaretleme yüzdesine bakılmıştır. Her iki formdaki 5, 6 ,7, 8 ve dokuzuncu sorular likert tipi (5, 6, 7, sekizinci sorularda 1-4 arasında; 9. soruda ise 1-5 puan arasında) değerlendirilerek aradaki korelasyon Spearman korelasyon katsayısı ile araştırılmıştır. Nicel değişkenlerin normal dağılım gösterip göstermediği Kolmogorov Smirnov testi ile, varyansların homojenliği ise Levene testi ile incelenmiştir. Hikâyede somatizasyon, obsesif-kompulsif, kişiler arası duyarlılık, depresyon, anksiyete, öfke-düşmanlık, fobik anksiyete, paranoid düşünce ve psikotizm ile ilişkili temaların olup olmamasına göre katılımcılar iki gruba ayrılmış, bağımsız gruplar ilişkisiz örneklemler için t-testi ile bu temayla ilişkili SCL-90 alt testi indeks puanları açısından kıyaslanmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır.

BULGULAR

Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri

Çalışmaya sağlıklı gönüllü 24 üniversite öğrencisi (12 kadın, 12 erkek) dahil edilmiştir. Katılımcıların yaş ortalaması 22,87±0,79 olarak hesaplanmıştır (ortanca=23). Katılımcıların hepsinin bekar olduğu ve kentte yaşadığı görülmüştür.

Katılımcı ve Klinisyen Formlarının Değerlendirilmesi

Katılımcılar verilen üç kelime ile hikâyelerini anlattıktan sonra katılımcı formunu doldurmuştur, klinisyen ise hikâye doğrultusunda klinisyen formunu doldurmuştur. Tablo I'de birleşik şekilde gösterilen formlarda ilişkili soruların tutarlılığına ve korelasyonuna bakılmıştır. Duygudurum ile ilgili 1. soruda %79,2, kişi ve mekan ile ilişkili 2. ve 3. sorularda %75 ve %62,5 oranında katılımcı ile klinisyen bağlantılı şıkları işaretlemiştir. Kişilerarası ilişkiler ile ilgili 4. soruda bu oranın %87,5 olduğu saptanmıştır. İlk 4 soruda birden fazla işaretleme yapılabileceği belirtilmiştir, her iki formda en az 1 şıkkın aynı işaretlenmesi eşlenik soruda tutarlılık için yeterli olarak kabul edilmiştir. Her iki formdaki 5, 6, 7, 8 ve 9. sorular likert tipi değerlendirilerek aradaki korelasyon analizi yapıldığında eşlenik sorularda pozitif yönde anlamlı korelasyon olduğu saptanmıştır (Tablo I).

Hikâyede İlişkili Tema Saptanan ve Saptanmayan Katılımcıların SCL-90 Alt Test İndeks Puanlarının Kıyaslaması

Hikâyede somatizasyon, obsesif-kompulsif, kişiler arası duyarlılık, depresyon, anksiyete, öfke-düşmanlık, fobik anksiyete, paranoid düşünce ve psikotizm ile ilişkili temaların olup olmamasına göre katılımcılar iki gruba ayrılmıştır. Paranoid ya da psikotik temanın olduğu bir hikâye olmadığı için bu alt testlerin kıyaslaması yapılamamıştır. Hikâyede ilişkili temanın olup olmamasına göre ikiye ayrılan katılımcıların SCL-90 alt test indeks puanları kıyaslanmış, temanın olduğu grupta alt indeks puanı anlamlı olarak yüksek saptanmıştır (Tablo II).

Tablo I. Katılımcı ve Klinisyen Formlarının Değerlendirilmesi

KATILIMCI FORMU (Kişiler tarafından projektif test sonrası doldurulur)	**KLİNİSYEN FORMU** (Hikâyeyi dinleyen klinisyen tarafından doldurulur)	
		*Tutarlılık**
1-Son günlerde içinde bulunduğunuz ruh halini nasıl tanımlarsınız? a-Üzgün b-Öfkeli c-Kaygılı d-Huzurlu-sakin e-Neşeli	1-Hikâyede hakim olan duygu neydi? a-Üzüntü b-Öfke c-Kaygı d-Huzur-sakinlik d-Neşe	%79
2-Aşağıdaki durumlardan hangisi/hangileri size uygundur? (birden fazla işaretlenebilir) a-Çoğunlukla yalnız vakit geçiriyorum b-Arkadaşlarımla vakit geçiriyorum c-Romantik ilişki yaşadığım kişiyle vakit geçiriyorum d-Ailemle vakit geçiriyorum Özellikle bir aile üyesi ise belirtiniz (anne, baba, kardeş, eş, evlat vb.)	2-Hikâyede yer alan karakterler nelerdi? (birden fazla işaretlenebilir) a-Çoğunlukla yalnızdı b-Arkadaşlar c-Romantik ilişki yaşadığı kişi d-Aile Özellikle bir aile üyesi ise belirtiniz (anne, baba, kardeş, eş, evlat vb.)	%75
3-Son zamanlarda en çok vakit geçirdiğiniz yerleri işaretler misiniz? a- Aile evi b- Öğrenci evi/yurt c- Okul d- İşyeri e- Yolda f- Diğer ……	3- Hikâye nerede geçiyor? a-Aile evi b-Öğrenci evi/yurt c-Okul d-İşyeri e-Yol f-Diğer ……	%62,5
4- Kişilerarası ilişkilerle ilgili hangisi/hangileri size uygundur? (birden fazla işaretlenebilir) a-İnsanlar çoğunlukla bencil ve güvenilmezdir b-İnsanların çoğunlukla kırıcı olduğunu düşünürüm c-İnsanların davranışları beni öfkelendirir d-Sosyalleşmek beni kaygılandırır e-Yalnız kalmaktan çok korkarım f-Sosyalleşmek bana iyi hissettirir	4- Hikâyede kişilerarası ilişkilerle ilgili hangi duygu hakimdi? (birden fazla işaretlenebilir) a-Güvensizlik b-Kırılganlık c-Düşmanlık d-Kaygı e-Bağımlılık f-Olumlu ilişkiler	%87.5
		*p***
5-Gelecek sizi kaygılandırır mı? a-Hiç (1 puan) b-Biraz (2 puan) c-Orta düzeyde (3 puan) d-Çok (4 puan)	5-Hikâyede beklenmedik olumsuz olaylar ve tesadüfler ne yoğunluktadır? a-Hiç yok (1 puan) b-Biraz (2 puan) c-Orta düzeyde var (3 puan) d-Çok (4 puan)	***r*=0.873** ***p*<0.001**
6- Gelecekten umutlu musunuz? a- Çok umutluyum (1 puan) b- Umutluyum (2 puan) c- Biraz umutluyum (3 puan) d-Hiç umutlu değilim (4 puan)	6- Hikâye nasıl bir sonla bitiyor? a-Mutlu sonla bitiyor (1 puan) b-Sorunlara rağmen mutlu son (2 puan) c-Mutlu ve mutsuz sonuçlarla (3 puan) d-Kötü sonla bitiyor (4 puan)	***r*=0.680** ***p*<0.001**
7- Ani kararlar verir, planlamadan harekete geçer misiniz? a-Tam anlamıyla böyle birisiyim (1 puan) b-Çoğunlukla (2 puan) c-Bazen (3 puan) d-Hiçbir zaman (4 puan)	7- Hikâye anlatımı sırasında düşünce akışı nasıldı? a-İnhibisyon oldukça az, çok hızlı bir düşünce akışı (1 puan) b-İnbisiyonu az, hızlı bir düşünce akışı (2 puan) c-Gerektiği yerde inhibisyonun olduğu, doğal bir düşünce akışı (3 puan) d-İnbisiyonun fazla olduğu, yer yer duraksamaların varlığı (4 puan)	***r*=0.942** ***p*<0.001**
8-Kendinizi insanlara açma konusunda nasıl olduğunuzu düşünürsünüz? a-İnsanlarla çabuk kaynaşırım, bazen fazla açtığımı düşünüyorum (1 puan) b-Güvendiğim zaman daha rahat açarım (2 puan) c-Sadece belli kişilere açarım (3 puan) d-Kolay kolay açmam (4 puan)	8- Hikâyenin uzunluğu, sıradanlığı ve detayları değerlendirildiğinde hikâye nasıldı? a-Oldukça detaylı ve derin temalar vardı (1 puan) b-Başlarda sığ ve sıradan iken sonlara doğru detaylar arttı (2 puan) c-Kısa ve sıradan bir hikâyeydi (3 puan) d-Kısa ve olay örgüsünden ziyade betimlemeler yer alıyordu (4 puan)	***r*=0.802** ***p*<0.001**
9-Sorunlarla baş etmede kendinizi nasıl görürsünüz? a-Çok iyi düzeyde (1 puan) b-İyi düzeyde (2 puan) c-Bazen iyi, bazen kötü (3 puan) d-Kötü düzeyde (4 puan) e-Hiç baş edemiyorum (5 puan)	9-Olay örgüsü içinde ortaya çıkan sorunlarla baş etme şekli nasıldı? a-Çok iyi düzeyde (1 puan) b-İyi düzeyde (2 puan) c-Bazen iyi, bazen kötü (3 puan) d-Kötü düzeyde (4 puan) e-Baş etme çabası yoktu (5 puan)	***r*=0.724** ***p*<0.001**

*Formlar ayrı sayfalarda yer almaktadır, katılımcı eşlenik soruları bilmemektedir. *Birden fazla işaretlemelerde en az 1 tane aynı şıkkın işaretlenmesi yeterli kabul edilmiştir. ** Spearman korelasyon analizi*

Tablo II. Hikâyede İlişkili Tema Saptanan ve Saptanmayan Katılımcıların SCL-90 Alt Test İndeks Puanlarının Kıyaslaması

	Hikâyede Tema		
	Var	Yok	*p***
SCL-90 indeks*			
Somatizasyon (N)	3	21	
Ortalama±SS	0,9±0.2	0,29±0,09	**0,000**
Obsesif-kompulsif belirti (N)	10	14	
Ortalama±SS	0,71±0,31	0,36±0,15	**0,006**
Kişiler arası duyarlılık (N)	11	13	
Ortalama±SS	0,9±0,23	0,44±0,17	**0,000**
Depresyon (N)	7	17	
Ortalama±SS	0,84±0,22	0,39±0,14	**0,000**
Anksiyete (N)	14	10	
Ortalama±SS	0,88±0,21	0,42±0,13	**0,000**
Öfke-düşmanlık (N)	11	13	
Ortalama±SS	0.72±0,15	0.49±0,18	**0,004**
Fobik anksiyete (N)	15	9	
Ortalama±SS	0.64±0,21	0.47±0,17	**0,044**

** İndeks puanı 1.0'dan büyükse ruhsal bir problem var, 0.5 –1 arası ise orta düzeyde sorun var, 0.5'den küçükse problem yok şeklinde yorumlanmaktadır.* **İlişkisiz örneklemler için t-testi

TARTIŞMA

Bu çalışma bir projektif testin geliştirilmesinin ilk basamağını içermektedir. Projektif testler kişilerin ruhsal dünyasının dışa vurumunu sağlamayı amaçlar. Testi niceliksel olarak değerlendirmenin güçlükleri bulunmaktadır. Test sırasında kişilerin duygu ve düşüncelerini serbest çağrışım ile aktardıkları gözlenmiştir. Çalışmaya aynı yaş grubunda kadın erkek sayısı eşit gönüllüler dahil edilmiştir.

Projektif testler, bireyin bilinçdışı süreçlerini anlamada önemli araçlar olsa da, niceliksel değerlendirme açısından ciddi sınırlılıklar taşır. Projektif testler içerdikleri öznellik, yetersiz standartlaştırma, sınırlı geçerlik ve güvenilirlik nedeniyle tek başına sayısal ölçüm aracına dönüştürülmesindeki güçlükler testlerin dezavantajları olarak görülmektedir (9). Diğer yandan projektif testlerin uygulama ve değerlendirme güçlüklerine rağmen, uygun şekilde kullanıldığında kişilik değerlendirmesinde ve psikopatolojinin anlaşılmasında önemli bir araç olduğu vurgulanmakta (10), özellikle duygusal durumları ve içsel çatışmaları aktarmakta güçlük çeken bireylerin değerlendirmede etkili olduğu düşünülmektedir (11).

Kişilerarası ilişkiler ve kişinin duygudurumu ile ilgili testin önemli ipuçları sağlayabileceği düşünülmüştür. Kişiler hikâyeye başlarken tereddüt yaşasalar da sıklıkla geribildirimlerde hikâyenin sonlarına doğru hikâyenin ilerleyişiyle ilgili kendilerinin de şaşkınlık yaşadıklarından bahsetmektedirler. Hikâyede kişilerin kimlerle birlikte olduğu incelendiğinde yoğun bir biçimde görüştüğü kişiler olmasının yanında, ilişki dinamiği yoğun çatışmalar barındıran bireyler olabileceği de dikkat çekmiştir. Kaygısı yüksek bireylerin hikâyelerinde beklenmedik olaylar, kazalar ve talihsizlikler yaşandığı görülmüştür. Bu talihsizliklere, beklenmedik olaylara nasıl tepki verdikleri yine kişilerin baş etme mekanizmalarıyla ilgili önemli bilgiler verebileceği düşünülmüştür. Katılımcılar hikâyenin sonunu sıklıkla tüm karmaşaya rağmen mutlu bir şekilde bitirmeye çalışmaktaydılar. Bu çabanın gelecekle ilgili umut etme ile ilişkili olabileceği düşünülmüştür.

Hikâyede somatizasyon, obsesif-kompulsif, kişiler arası duyarlılık, depresyon, anksiyete, öfke-düşmanlık ve fobik anksiyete ile ilişkili temaların olup olmamasına göre katılımcılar iki gruba ayrılmış, SCL-90 alt test indeks puanları kıyaslanmıştır. Temanın olduğu grupta alt indeks puanı anlamlı olarak yüksek saptansa da bu ilişki fobik anksiyete, obsesif-kompulsif belirtiler ve öfke-düşmanlık açısından diğerlerine göre daha az kuvvetli olduğu görülmüştür. Kişiler öz bildirimde korku, öfke düşmanlık duygularından, takıntılı düşüncelerinden daha az bahsetme eğiliminde olabileceği, ya da bilinçdışı süreçlerle ortaya çıkana kadar kendileri dahi farkında olmayabileceği şeklinde yorumlanmıştır.

Katılımcılar hikâyeyi paylaşırken bazılarının daha yoğun, detaylı ve hızlı bir anlatım yaparken, kimi katılımcıların temkinli durmayı tercih ettiği görülmüştür. Hikâyeyi paylaşma ve detaylandırma ile ilgili yoğunluğun dürtüsellikle bir ilişkisinin olup olmadığıyla ilgili ileri çalışmaların planlanabileceği düşünülmüştür. Bazı katılımcıların fantastik, bilim kurgu ve karmaşık hikâyeler oluşturması bu durumun yaratıcılıkla ilişkili olabileceğiyle ilgili yine ek çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Örnek Hikâyeler

Hikâye 1: Kelimeler; portakal, musluk, otobüs

"Sabah uyandığımda dün çok spor yaptığım için çok aç uyanmıştım, o açlıkla gözüm döndü ve buzdolabında tek kalan şey portakal olduğu için portakal yemek istedim. Portakalı yıkamak istediğimde musluğun bozulduğunu fark ettim evde ve sırf yıkamadığım için portakal yiyemedim. Sonra biraz da üşengeç olduğum için dışarı da çıkmak istemedim, farklı bir şey yemek için ben de musluğun yapılması için bir tamirci çağırdım eve. Tamirci bir saat içinde eve geldi ve musluğu yapamadı çünkü yeni bir musluk almamız gerekiyormuş aslında ve elindeki aletlerle bunun mümkün olmayacağını söyledi bana, almam gereken musluğu tarif etti. Ben de bunun sonucunda evden çıktım ve alışveriş merkezine musluk almaya gittim otobüsle, ama giderken otobüse saldırdılar (burada düşünce akışına kendisi de şaşırıyor) ve bir sürü kişiyi rehin aldılar. O an inanamadım başıma gelenlere, çünkü bir musluk almak için çıktığım yolda rehin alındım silahlı adamlar tarafından, aslında otobüse binmeyi de sevmem, metrobüs kullanmayı tercih ederim ama en hızlı yol otobüs olacağı için öyle yapmıştım. O sabah yedi saatlik bir rehin sonucunda tüm rehineler kurtarıldı ve ben eve gittiğimde adamın kapıyı açık bir şekilde gittiğini fark ettim ve evin içine köpekler ve kediler girmişti. Çok kötü bir gündü benim için, çok korkmuştum ve çok sinirliydim. Eve gittiğimde tüm hayvanları dışarıya yönlendirip tek başıma sinir krizi geçirip uyuma kararı aldım ama uyuyamadım tabii ki uyuyamadığım için de güzel bir belgesel açıp belki işe yarar diye öyle uyumaya çalıştım. Belgesel eşliğinde uyuyakalmışım sabah daha sakin ve huzurlu bir şekilde uyandım."

Hikâye 2: Kelimeler; yaprak, tren, mendil

"Yaprakların sararıp döküldüğü bir sonbahar öğleninde genç bir kız trende yolculuk yapıyordu. Tren yavaş yavaş ilerlerken yanından geçen yaşlı bir adamın mendilini düşürdüğünü gördü ve alıp ona doğru yürümeye başladı. Adam çoktan diğer vagona geçmişti, arkasına bile bakmadan çok hızlı bir şekilde yürüyordu. Kız ona yetişmek için daha da hızlandı en sonunda adamı yakaladı koluna dokunup kendisine doğru çevirdi ve karşısındaki kişinin yüzünün farklı göründüğünü (burada duraksadı ve cümlesini değiştirdi), karşısındaki kişinin eski öğretmeni olduğunu fark etti. Bu karşılaşmayla ikisinin de yüzünde kocaman bir gülümseme oluştu ve oturup sohbet etmeye başladılar."

Hikâye 1'e baktığımızda semboller ve olaylar, içsel bir gerilim, kontrol kaybı ve belirsizlik gibi duygulara dair bazı ipuçları görülmektedir. Hikâyenin ilerleyen kısmında kontrol kaybı, beklenmedik ve korkutucu olayların peş peşe geldiği gözlenmiştir. Hikâye 2'de ise daha kontrollü, daha kısa ve az detaylı bir anlatım olduğu görülmektedir.

Örnek hikâyelere bakıldığında hikâyelerin içeriği, detayları, duygu çeşitliliği, uzunluğu gibi yönlerden farklılıklar olduğu görülmektedir.

Çalışmanın kısıtlılıkları küçük bir örnekleme sahip olması, sadece belli yaş ve eğitim düzeyinde kişilere uygulanmasıdır. Tasarımı ve yöntemi geliştirilen testin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları için daha geniş örneklemlerde, farklı sosyodemografik gruplarda ve daha sonra psikopatolojiye sahip bireylerle kontrol gruplarına uygulanması ve alandaki uzmanların görüşlerine başvurulması gerekmektedir.

SONUÇ

Kişinin bilinçdışı süreçlerini anlamada, terapi uygulamalarında kullanmada kısıtlı sayıda projektif test bulunmaktadır. Geliştirilen bu test için daha geniş örneklemli çalışmalara, psikopatolojilerle ilişkilendirilmesi için kontrol ve hasta gruplarıyla yapılacak çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Tasarımı ve yöntemi geliştirilen bu test ile ilerleyen çalışmalarında sadece bir psikopatoloji odağında işleyen bir test sonucuna da varılabilir, ya da sadece terapötik etkileşim sırasında hastanın bilinçdışı süreçlerini aktarması amacıyla da uygulanabilir. Ancak bu uygulamalar için ilerleyen dönemde geçerlilik ve güvenirlik çalışmalarının tamamlanması gerekmektedir. Üç kelime hikâye oluşturma projektif testinin her uygulamada kelime havuzundan tekrar yeni kelimeler seçilebileceği için tekrar tekrar uygulanabilmesinin mümkün olabileceği ümit edilmektedir. Hastayı anlamak ve çalışmalarda uygulanmak için bilimsel uygulamalara testin potansiyel katkısının olabileceği düşünülmektedir.

Etik Komite Onayı

Bu araştırma, ilgili tüm ulusal düzenlemelere, kurumsal politikalara ve Helsinki Bildirgesinin ilkelerine uygundur ve TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır (Etik Kurul No: BAEK-19. Ocak 2025).

Hasta Onamı

Tüm katılımcıların hakları korunmuş ve Helsinki Deklarasyonuna göre prosedürlerden önce bilgilendirilmiş onam alınmıştır.

Çıkar Çatışması

Yazarların beyan edecek çıkar çatışması yoktur.

Finansal Destek

Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

1. Alibal M. Projektif Testlerle Kişilik Değerlendirilmesi: Özellikler ve Materyal. Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES) 2019;7(1):193-209.

2. Silverstein ML. Clinical identification of compensatory structures on projective tests: a self psychological approach. J Pers Assess. 2001;76(3):517-36.

3. Wood JM, Lilienfeld SO, Garb HN, Nezworski MT. The Rorschach test in clinical diagnosis: a critical review, with a backward look at Garfield. J Clin Psychol. 2000;56(3):395-434.

4. DeVellis RF. Classical test theory. Med Care. 2006;44(11 Suppl 3):50-9.

5. Çıvgın AG, Öztürk Ü. Sanatçının Yaratımından Açılan Farklı Sahneler: Aristoteles'ten Platon'a "Tragedya" Ekseninde Bir Geri Dönüş. KFD. 2022;1(1):14-32.

6. Simmonds J, Constantinides P, Perry JC, Drapeau M, Sheptycki AR. Assessing Psychodynamic Conflict. Psychodyn Psychiatry. 2015;43(3):349-77.

7. Derogatis LR, Cleary PA. Confirmation of the dimensional structure of the SCL90: A study in construct validation. Journal of Clinical Psychology, 1977;33(4):981-9.

8. Dağ İ. Belirti tarama listesi (SCL-90-R)'nin üniversite öğrencileri için güvenirliği ve geçerliği. Türk Psikiyatri Dergisi 1991;2:5-12.

9. Lilienfeld SO, Wood JM, Garb HN. The Scientific Status of Projective Techniques. Psychol Sci Public Interest. 2000;1(2):27-66.

10. Viglione DJ, Hilsenroth MJ. The Rorschach: facts, fictions, and future. Psychol Assess. 2001;13(4):452-71.

11. Santillo G, Morra RC, Esposito D, Romani M. Projective in Time: A Systematic Review on the Use of Construction Projective Techniques in the Digital Era-Beyond Inkblots. Children (Basel). 2025;24:12(4):406.